

Sammanställning av workshopövning

Karlskrona 23 januari 2020

Under workshopövningen i Karlskrona var syftet att få deltagarna att tänka kring var de faktiskt vill nå med klimatanpassningsarbetet, vilka utmaningar de står inför och vilka förutsättningar som krävs för att lösa problemen, men framförallt vilka aktörer som har mandat att lösa olika utmaningar och vilka konkreta åtgärder som faktiskt kan vidtas på bred front. Gruppindelningen gjordes av Boverket med syfte att blanda olika typer av aktörer och kompetenser.

Följande sammanställning är gjord utifrån gruppernas egna anteckningar och det underlag som skickats in till övningsledarna. Texterna är alltså inte alltid bearbetade i detalj utan gruppernas egna formuleringar.

Var vill vi nå? Vad är det vi strävar efter?

Samtliga grupper fick formulera målbilder för hur klimatanpassningsarbetet i Sverige ser ut om 10 år. De presenteras här i sin helhet.

Det finns en hög medvetenhet om klimatiförändringar och behovet av klimatanpassning hos befolkningen. Människors beteende är förändrat, är mer klimatanpassat.

Klimatanpassning ingår i all grundutbildning. Klimatanpassningsarbetet utgör en naturlig del i samhällsplaneringen, integrerat i alla olika förvaltningars verksamhet. Arbetet bedrivs systematiskt. Det finns stöd för klimatanpassning i lagstiftningen, avseende såväl fastighetsrätt, som planläggning, VA, osv. Ansvarsfördelning och finansieringsfrågor är klarlagda. Det finns utvecklade finansieringsmodeller som tillämpas. - Grupp 1

Klimatanpassning är inte en tilläggsfråga, utan är integrerat i processer som genomförs. Är en fråga bland alla andra frågor som ska beaktas. Kunskapsnivån inom kommuner är hög oavsett storlek. Även höjd kunskap på alla nivåer i samhället. Centrala myndigheter, länsstyrelser, kommuner och enskilda är medvetna om sina ansvar inom klimatanpassning och förstår sin roll i ett helhetsperspektiv. En tydlig nationell målbild om hur ett klimatanpassat samhälle ser ut. Ökad kunskap på Miljödepartementet och andra departement. Mer resurser till ämnet och ökad spridning internt. Tydlighet i rekommendationer hela processen från centrala myndigheter, LST och i hela processen. Tydliga mandat i roller från nationell till lokal nivå samt en lagstiftning.

Finansieringsmodeller finns på plats, lokal och nationell nivå. Aktörer har mod att genomföra obekväma åtgärder. Privata aktörer ställer krav på förändring i befintlig bebyggelse. Incitament finns på plats för att vidta åtgärder. Mandat finns i hela kedjan i en kommun, LST, myndighet. Processkartläggning, i respektive organisation, regional nivå, nationell nivå. Regionala klimatanpassningsnätverk med tvärsektoriellt deltagande. - Grupp 2

En bra balans för mellankommunala samarbeten i avrinningsområden. Att underlag och stöd finns för hantering av klimatrelaterad risk i olika delar av Sverige, även i norr – finns en katalog för detta. Att man rätt ut hur detaljplanering i en kommun kan påverka

vattenhantering i andra kommuner – ÖP borde hantera detta. Markavvattning lagstiftning uppdaterats och setts över för att kunna hantera denna utmaning. Rett ut lagstiftningen kring gamla detaljplaner så att de kan upphävas om de inte hanterat klimatrelaterad risk. Att det finns en regelbunden översyn av klimatanpassningsplaner – detta regleras tydligt inom kommunen och det finns underlag för hur klimat- och sårbarhetsanalyser ska genomföras och uppdateras. Kommit till tydliga riktlinjer från statliga myndigheter och länsstyrelsen som kommunen kan utgå ifrån – undvika att branschorganisationer ska tolka. Etablerat ett genomslag av "Safe to fail" i planeringen – man nyttjar många olika lösningar för att sprida risken – stort nyttjande av flexibla lösningar när vi möter stora osäkerhet. Finns en tydlig struktur för att kunna hantera osäkerhet i beslut på kommunal nivå. Tydligare ansvarsutredning för klimatanpassningsåtgärder – alla tar sitt ansvar i frågan, även privata fastighetsägare. - Grupp 3

Klimatanpassning är det nya normala, det ingår som en självklar del i hela samhället. Sverige har kommit in i åtgärdsfas. Konkreta åtgärder, inte bara planering och det är finansierat. Lagstiftning på plats att hela samhället medverkar. Inge rådighet över allmän plats. Svårt att ta ansvar. Alla som är berörda ska vara inkluderade och med i ett tidigt skede i klimatanpassningsarbetet, t.ex. vägföreningar. Även alla i kommunen ska vara delaktiga och förstå helhetssynen. Regional samverkan, t.ex. gemensam ÖP. Uppvaknandet kommer att ta tid. Det behöver hända något om det ska bli förändring. Regional kustsamverkan är ett bra exempel, som kan utvecklas, spridas och bli större och mynnar i ett nationellt samarbete. Gemensamma utmaningar i ett gemensamt område, t.ex. dricksvattentillgång. Konkreta åtgärder, lagstiftning, samverkan utanför kommungränser, finansiering, rådighet... Samverkan är dock fortfarande viktig. Inte bara fysiska åtgärder utan även ta hand om konsekvenser för välfärden, livsmedelskvalitet m.m. – Grupp 4

Samordnat stöd och underlag med skarp lagstiftning. En tydligare ansvarsfördelning och finansiering som är politiskt förankrat så att aktörerna är rustat mot klimatet om 100 år. - Grupp 5

Alla detaljplaner, både befintliga och nya har gjorts och görs lämpliga ur översvämningssynpunkt. Tydligare och striktare lagstiftning, bl.a. avseende skyldigheten att uppdatera olämpliga gamla detaljplaner, och tydligare lagreglering med riktlinjer avseende hänsyn till översvämningssynpunkt. Resurstöd, bl.a. för att se över befintliga detaljplaner som är olämpliga ur översvämningssynpunkt. Den befintliga bebyggelsen är klimatanpassad. - Grupp 6

Självklarhet och tydlighet om vem som gör vad. Lagstiftning är en del, men även att man förstår frågan så bra att alla berörda aktörer känner och tar ansvar både teoretiskt och praktiskt både för ny och befintlig miljö. Viktigt att det inte bara görs insatser när det hänt något, utan att förebyggande åtgärder prioriteras. Grupp 7

Hög medvetenhet och kunskap på alla nivåer om samband och risker och sin egen roll i klimatanpassningsarbetet som leder till resultat. Och system och arbetsmetoder som är igång och som funkar för detta. (Tydliga roller och ansvar inom klimatanpassning. Tydligare lagar för klimatanpassning i PBL, lagstöd. Informera och upplysa. Boverket kan tjata på kommunen! Komma med tydlig rådgivning. Inom klimatanpassning har rollerna

har utkristalliserat sig på alla nivåer. Ansvar är tydligt, råd är tydliga och liksom lagstöd.) - Grupp 8

Vet riskerna men inte kommit så långt med åtgärderna. Allmänheten och politiken inser läget, kunskapen har höjts och rätt prioriteringar görs. Vi vet hur vi ska hantera den befintliga bebyggelsen. Tydlig ansvarsfördelning. En finansieringsmodell finns på plats för genomförande. Tydliga riktlinjer från nationellt håll finns som stöd till kommunerna. Samarbete över regiongränserna som underlättar för lokalpolitikerna. Utvecklad intern samordning i kommunerna finns på plats. - Grupp 9

Alla jobbar med klimatanpassning: vi måste inse att KA arbete är en "tillsammans grej". Man ska förstå att det handlar om riskhantering, inte riskeliminering. Regionalt och mellankommunalt samarbete, dela på resurser så att fler kan ta del av expertisen. Det finns lagstiftning som fördelar och tydliggör ansvaret på bättre sätt och ger dem verktyg som behövs, t.ex. mer utrymme i PBL för gröna lösningar. Politik som inte blundar, gör tydliga prioriteringar kopplat till. Höjt kunskapsläge på ledningsnivå om konsekvenser av olika beslut/alternativ. - Grupp 10

Vad krävs för att nå vårt mål - vilka förutsättningar är nödvändiga?

Nedan följer sammanställning av vad grupperna anser behövs för att nå dessa målbilder. De olika krav och/eller förutsättningar grupperna har listat har kategoriserats och grupperats i ett antal huvudområden. Materialet har här sammanställts övergripande och till viss del skrivits om men formuleringar från workshopdeltagarna finns kvar. För de identifierade kraven och förutsättningarna fick grupperna även ange vilka utmaningar och möjligheter de ser. Detta har tolkats olika och inte alltid angetts. Även dessa sammanfattas under respektive område.

Finansiering & finansieringsmodeller

Möjligheter till finansiering inom klimatanpassning lyfts fram som en förutsättning av de flesta grupperna. Det behövs finansieringsmöjligheter på kommunal nivå, för gemensamma åtgärder och statligt stöd efterfrågas. Riktade medel för åtgärder är nödvändigt. Exempelvis för kostnads/nyttoanalyser av klimatanpassningsåtgärder. Finansiering för personella resurser tas också upp. Förslag på möjligheter är privat, skatter, bidrag, avgifter, olika ekonomiska incitament osv. Exempelvis möjlighet att göra skatteavdrag för klimatanpassningsåtgärder i deklARATIONEN.

Finansiering för klimatanpassningsåtgärder i befintlig bebyggelse belyses också. Möjlighet till samverkansfinansiering för klimatanpassningsåtgärder i samverkan mellan kommun och stat.

- En riksövertäckande kartläggning av särskilt sårbara platser kan ge föremål för en successivt statligt ledd finansieringsmodell av klimatsäkrande åtgärder.

Utmaningarna med detta anses vara:

Att få in löpande budget, hitta bidrag till investeringar, samfinansiering, etc. Det är även oklart hur mycket alla ska bidra då det saknas lagstöd för att kunna ta betalt, Förslag är att

fördela kostnaden utifrån nytta av åtgärden, t.ex. medel till investeringsfonder, högre VA-avgifter för berörda fastigheter och riktad fastighetsskatt. Vidare är en utmaning den demokratiska processen som är trög: Svårt för politiker med fyraårig mandatperiod att idag ta kostsamma beslut som troligen lönar sig om decennier. Ihärdighet arbete och politisk konsensus är viktigt men svårt. Eftersom ansvarsfördelningen är otydlig är det komplicerat att blanda privata medel, skattemedel, taxemedel.

Men det finns också möjligheter:

Efterfrågan från befolkning och näringsliv kan driva på. De stärks av ökad kunskap och medvetenhet i samhället. Även av extremhändelser. Det finns ett stort behov. Om man kan visa på samhällsekonomiska vinsten, blir fler parter villiga att gå med och finansiera. Kostnaderna i framtiden blir lägre om vi gör åtgärder idag.

Ett fungerande regelverk för finansiering kan innebära att åtgärderna förverkligas. Förslagsvis "öronmärkt skatt" eller statliga bidrag. Andra möjligheter är befintliga bidrag som finns till åtgärder, samt bra exempel från andra länder t.ex. NL, DK och UK.

Lagstiftning /juridiska förändringar

Att se över och förändra lagstiftning så den bättre stödjer klimatanpassningsinsatser är en förutsättning. Det behöver bli tydligare, vilka krav ställs och vilken ansvarsfördelning ska gälla. Berörda lagar behöver uppdateras, såväl som hur de samverkar. Även vägledning för hur de ska användas, bör samordnas mellan lagstiftningarna. Enhetlig kommunikation och ställningstaganden från centrala nationella myndigheter efterfrågas. En grupp önskar lagrum som bland annat stödjer nyttofinansiering.

Förändringar behövs i exempelvis PBL, för att få åtgärder att hända (ansvar och rådighet). Man bör nyttja det handlingsutrymme som finns mer för PBL i befintlig miljö. Möjlighet att styra mer i detaljplan efterfrågas. Lagen om allmänna vattentjänster måste moderniseras. Ett förslag är att utreda ett klimatanpassat regelverk och få det att ändras. Det behövs en tydligare skyldighet enligt lagen om att göra om olämpliga befintliga detaljplaner innan bygglov ges enligt dessa. Det behövs också rättsfall.

- Tydligare stöd i PBL att implementera klimatanpassning: Behöver kunna hantera befintliga detaljplaner (DP). Så länge det inte finns något krav så kommer man inte ompröva befintliga detaljplaner på kommunal nivå. Paragraf 3.5 – extrema förhållanden – allvarlig. Bör ingå i DP.

Identifierade utmaningar med att förändra lagstiftningen är:

Att det finns en tröghet i systemet, det är långa processer som tar lång tid. Vem gör vad och hur får vi ändringarna att gå snabbare? Det är olika ansvar och inget tydligt huvudansvar för samordningen. Stuprörsarbete motverkar synergieffekter och arbetet utgår ofta från det invanda, normala. Det är också flera lagrum som påverkar, det överlappar, är för många hål och "osynkade" lagar. PBL kan enligt några deltagare inte hantera att befintliga detaljplaner beviljar bygglov i klimatutsatta områden.¹

---

¹ Se [sida i PBL-Kunskapsbanken](#) om förenklat förfarande för upphävande av detaljplan.

- En utmaning är lagstiftning som gäller retroaktivt, dvs för den befintliga byggda miljön. Tillsyn och uppföljning är då viktig, inte lämna det till kommunerna som redan är överbelastade.

Möjligheter med att se över och/eller förändra lagstiftningen är:

Exempelvis att det undanröjer barriärer som lagstiftningen ger upphov till idag till exempel i ansvarsfördelning och inom finansiering. Det finns underlag som visar på att det behövs, en utredning om ett klimatanpassat regelverk har initierats av regeringen. Det skulle också kunna ge rådighet att få saker gjorda, att snabba upp klimatanpassningsarbetet och underlätta förebyggande åtgärdsarbete.

Det skulle skapa tydlighet, skapar opinion, effektivitet, ansvar och riktning. En grupp belyser de agila processerna, som kan utvecklas och förändras med klimatförändringarna. Tvärsektoriellt arbete gör att man kan utnyttja synergieffekter och synliggöra synergier mellan olika sektorsinsatser.

- Om utrymme ges att upphäva detaljplan som inte lyfter in klimatrelaterad risk lättare kan vi komma åt klimatanpassning i befintlig miljö.² Samt säkra att bebyggelse i olämpliga områden inte sker. Det finns också många sätt att använda sig av befintlig lagstiftning som kan nyttjas för bättre implementering av klimatanpassningsåtgärder.

Tydligare ansvarsfördelning och rådighet

Ansvarsfrågan behöver tydliggöras, i en del fall kan de behöva ändras. Exempelvis för fastighetsägare. Resurser ska spegla ansvarsbördan. Det krävs här statligt mod för att ge stöd till utpekade särskilt sårbara områden. Ansvarsfrågan behöver förändras genom förändring i lagstiftning (ex. finansiering, PBL, kommunallagen, skadestånd).

För förbättring av klimatanpassningsarbetet krävs större rådighet för kommunen att genomföra åtgärder även utanför tätort. Det krävs också att andra aktörer tar plats, t.ex. försäkringsbolag, banker och finansiärer.

Kommunerna vill ha stöd i hur målkonflikter ska lösas på kommunal nivå. Önskvärt att ta fram planer för regional och kommunal ansvarsfördelning för klimatanpassningsarbetet och belysa hur det ska göras - samverkan är så viktigt.

Det behövs aktiva och modiga politiker på alla nivåer som inte bara tänker ekonomisk tillväxt. Finansiering och uppdrag är särskilt viktigt på kommunal nivå, liksom kommunikation och information till alla aktörer.

Utmaningar:

Fördelning av resurser. Och ansvaret idag mellan fastighetsägare/kommun/stat/regioner. Det finns inga resurser, men går det ändå? Utan statligt stöd och riktlinjer för klimatanpassningsarbetet blir arbetet spritt i kommunerna, finansiering räcker inte till och kommunerna uppfyller inte vad man från nationell nivå borde vara "minimum". Andra aktörer är en utmaning - om ansvaret förtydligas är det enklare att ta ansvar för andra

---

² Se [sida i PBL-Kunskapsbanken](#) om förenklat förfarande för upphävande av detaljplan.

aktörer. Banker och försäkringsbolag måste få kunskap om klimatförändringar och klimatanpassning.

Det är svårt för politiker, med fyraårig mandatperiod, att besluta om kostsamma åtgärder för att undvika problem (och kostnader) som kan inträffa om decennier.

Kunskap om kostnaden för att inte göra något saknas ofta (det är tillväxt framför allt). PBL kontra MB gör att man bygger på olämpliga platser, attraktiva tomter som ligger på olämplig mark. Det blir målkonflikter även inom länsstyrelsens olika sakområden.

Möjligheter:

Det skulle finnas en samsyn och acceptans för ansvarstagande, var det finns och till vilken gräns. Det ger mer verkstad, effektivitet och tydligare mandat. Det går då att utkräva ansvar. Och det ger beredskap. Vidare nämner en grupp att: "Försäkringsbolagen har statistik och kan bidra med konkreta exempel. Banker och försäkringsbolag vill arbeta förebyggande och har starka styrmedel för att styra den byggda miljön, t.ex. inte försäkra eller låna ut pengar".

Ekonomiska konsekvensanalyser kan användas för konkret information såväl som goda exempel i andra kommuner.

En möjlighet med att ge kommuner större rådighet att genomföra åtgärder utanför tätort är att göra nationella utredningar där klimatrelaterad risk är mest föreliggande och föreslå finansiering som ger stöd för större klimatanpassningsprojekt.

- "Ge nationella riktlinjer för vad som ska uppfyllas – kommunerna kan inte ta alla beslut på egen hand, det blir väldigt spritt.
- Formaliserat samarbete mellan kommuner ger förutsättningar att hantera översvämningsrisker i ett avrinningsområde, att få tydligare mandat att kunna finansiera åtgärder utanför kommungränsen möjliggör klimatanpassning på lämpligaste stället och en bättre samverkan inom kommunen gör att det blir lättare att kunna hantera målkonflikter där klimatanpassningsfrågan tummas på. Lagstiftningen ska inte hindra att det kommer till klimatanpassningsåtgärder där de ger mest nytta – utan snarare främja. En fråga för kommunallagen när det saknas rådighet/huvudmannaskap utanför kommungränsen.

Processkartläggning

En förutsättning för fortsatt arbete och att nå målbilden är att först genomföra processkartläggning på nationell nivå för att få överblick hur, i alla led, på alla nivåer, för ökad tydlighet vad gäller roller och mandat.

Utmaningen med det är att ingen har ansvar att ta fram den (kan vara ett uppdrag för beredningsgruppen för Boverkets samordningsuppdrag). Krävs bra processledare som förstår uppdraget, rätt personer i gruppen och alla kommer till tals. Med detta skulle det bli tydligt om vilket ansvar olika aktörer har och man kan identifiera luckor och målkonflikter.

Samarbete/samordning

Samordning och nätverk är viktigt både på lokal, regional och statlig nivå, men även internationellt. För att nå framgång krävs formaliserat samarbete, på alla nivåer.

Mellan kommun men också inom kommunen för att hantera målkonflikter och hitta former för mellankommunal finansiering av åtgärder. Även över kommunala och regionala gränser samt på nationell nivå och EU/internationellt.

Utmaningar för samverkan och samarbete är bland annat:

- Intresset för klimatanpassning inom hela kommunen, regionen, samhället (tvärssektoriellt).
- Kunskap om klimatanpassning.
- Fysiska resurser inom kommunala och regionala förvaltningar. Samverkan kostar resurser, men är långsiktigt viktigt.
- Tar tid, språk. Olika förutsättningar. Avtal följs inte.
- Man gömmer sig bakom samverkan för att undvika ansvar?! Använd den kompetens som finns.
- Utan tydliga mallar för uppdatering, utvärdering och analys blir arbetet spritt och fragmenterat.

Möjligheter är exempelvis:

Åter igen att det finns intresse för frågan. Det ger konkurrensfördelar, det kan ge tydlighet, genomslagskraft, utveckling, ju fler länder som jobbar med det desto mer möjlighet till innovation.

Tydliga underlag som inte är för komplexa ger rätt stöd – det behövs underlag för att kunna göra rätt utvärderingar och analys av arbetet för att vinna legitimitet och kunna driva arbetet framåt. Bättre stöd för kommuner att hantera klimatanpassning i befintlig miljö ger bättre klimatanpassning generellt.

Analys och riktlinjer

En förutsättning menar flera grupper är att det tas fram nationella och regionala riktlinjer. Det efterfrågas tydliga nationella direktiv på hur frågorna ska lösas, i stället för många långa rapporter och vägledningar – mer handfasta instruktioner som går att använda rakt av i arbetet med klimatanpassning på kommunen. Det behöver också finnas bättre underlag hur man ska göra och värdera risker och göra riskanalyser, samt vad som är acceptabel risk. Det efterfrågas underlag för uppdatering, utvärdering och analys.

- Riskanalyser måste till – system, och metod för genomförande av dem (och vad som ska uppfyllas). Enhetlig mall för detta.

Utmaningar med detta är:

Att besluta om vem som gör vad och att hitta rätt nivåer för riktlinjerna, rätt geografisk skala (nationella/regionala/lokala?), risken är att de blir irrelevanta annars. Kommunikationen är också en utmaning, det finns rädsla för att visa på risker. Svårt att få acceptans av allmänheten för riskavvägningar (osäkerheten i riskerna). Tydliga rekommendationer saknas så att riskanalysen blir relevant. Det är svårt att göra tydliga

direktiv när inte lagstiftningen ger stöd för det och att utforma dem så att dem passar för alla.

Möjligheter är:

Ökat samarbete och dialog. Det skapar också en politisk vilja och effektivitet i arbetet. När underlaget finns blir det lättare att jobba och prioritera åtgärder.

En grupp anser att sårbarheter i hela Sverige bör kartläggas och kommuniceras till de kommuner som berörs. Behöver varje kommun jobba med frågan? Samla upp kompetens inom riskområdena. Utmaningen är att värdera vilka områden som är mest sårbara. Det uppges dock vara kostnadseffektivt att kartlägga Sveriges sårbarheter. De områden som är mest sårbara kommer mest till del och alla kommuner behöver då inte ha en stor process som tar tid och resurser utan kan fokusera på de verksamheter som är mest sårbara.

Information och kommunikation

Information till enskilda på alla nivåer nämns flertalet gånger. Bland annat att informera om den enskildes ansvar att hantera översvämningsriskerna vid sin egen fastighet och genom utbildningsinsatser motivera fastighetsägare samt politiker att vidta klimatanpassningsåtgärder genom att visa på möjligheter och vinster. Effektiv kommunikation leder till kunskaphöjande, utbildning och samverkan.

Utmaningar är:

Att få till enhetlig information. Svårt att hitta informationen som man behöver i just sin verksamhet. Det ska också vara på rätt nivå för målgruppen, samt att det är svårt att nå personer som inte söker information själva. Det krävs samsyn och samordning då olika målgrupper behöver olika stöd.

Möjligheterna med mer och tydligare information är bland annat ökad tydlighet. Att medvetandegöra ansvar.

Kunskap och utbildning

Kunskap och förståelse för frågan på bred front krävs. Hos allmänhet, tjänstepersoner, politiker, skolan. Det är även viktigt att tydliggöra vad man kan förvänta sig: Kommuner från myndigheter och allmänhet från kommuner. Så man inte sitter och väntar på att andra ska göra. Förståelsen behöver öka för att kommunen eller staten ensamma inte kan lösa problemen, alla måste jobba tillsammans.

Ett förslag är en nationell utbildningskampanj för tjänstemän och politiker inom fysisk planering (samt andra berörda politiker och tjänstemän) om hur de ska göra för att se till att nya och befintliga detaljplaner blir lämpliga ur översvämnings synpunkt.

En verktygslåda efterfrågas: med utbildningsmaterial som kommunerna kan plocka från och använda sig av utifrån de olika behoven i kommunen för olika översvämningsändamål.

Exempelbank måste innehålla djupa tekniska beskrivningar för hur det ska gå till.

Utmaningar är:

Tid och underlag samt att hålla kompetent personal.

Möjligheter är:

Att intresset finns. Klimatanpassningsåtgärderna berör de flesta oavsett socioekonomisk och etnisk tillhörighet och klimatanpassningsarbetet kan därför skapa en gemensam arbetsuppgift och därför vara positivt för integrationen.

Fastighetsägare och klimatanpassningsdeklaration

Klimatanpassningsdeklarationer, eller riskdeklarationer enligt standardiserad enhetlig metodik, för bebyggelse på samma sätt som man gör energideklarationer vid försäljningstillfällen är något som lyfts. Förslaget är att utveckla en klimatanpassningsdeklaration för fastigheter där en del kopplat till själva fastigheten, en del till kommunala infrastrukturen (dagvattenhantering, VA, el osv).

- En grupp nämner styrprocess som förutsättning – dyrt att göra fel, billigt och lätt att göra rätt. Utmaningen är att fastighetsägare behöver inse att klimatanpassningsgrad påverkar fastighetens kapitalvärde och utvecklingspotential.

Utmaningar är att:

Det är en tidsförskjutning mellan investeringar och det att man kan räkna hem investeringar. När man gör anpassningsåtgärder så märker man inte att åtgärderna ger verkan för det händer inget. Inte alltid den som behöver betala för åtgärden som har nytta av eller ansvar för anpassningsåtgärden. Det saknas också styrmedel som driver på fastighetsägare att förbättra klimatanpassningen av sin fastighet och vidta åtgärder, bygga hus i läge med låg/obetydlig översvämningrisk. Det anses svårt att få förståelse för hur åtgärder på en plats påverkar på annan plats.

Möjligheter:

Ökat fastighetsvärde och ökad boendeattraktivitet. Lättare att driva företag för man tar lägre risker, Ronneby exempelvis har fått etableringar för att man har ett anpassat elnät med hög kapacitet och tillförlitlighet. Försäkringsbolagen behöver inte betala ut lika mycket pengar, vilket resulterar i samhällsnytta.

Försäkringspremie borde relateras till hur väl fastigheten är klimatanpassad. I jämförelse med sänkt premie för villaägare som har brandsläckare och brandfilt.

Utifrån diskussionerna identifierade grupperna sammanfattningsvis att de största utmaningarna är:

Ansvarsfördelningen är oklar och därmed även finansieringen. Det är en stor utmaning att lagstiftningen saknas för att fördela ansvar och kostnader. Det är inte alltid den som behöver betala för åtgärden som har nytta av eller ansvar för anpassningsåtgärden. Utmaningen är också att det är svårt att på ett enkelt sätt ändra i lagstiftningen. Många olika lagstiftningar som berörs, med långa processer och olika ansvar. Kunskap är också en stor utmaning.

Vilken roll bör Boverket, SMHI, SGI, MSB och länsstyrelserna spela i fortsatt arbete?

Från Boverket och samordningsmyndigheterna efterfrågas tydlig och än mer utvecklad samverkan och rollfördelning. Det behövs tydlighet i insatser och vad som görs inom samordningsuppdraget, en del upplever det som att olika myndigheter ger olika nyanser.

Det anses viktigt att staten har rådighet över styrmedel, råd och anvisningar som har rättskipande verkan. Boverket bör i samverkan med berörda myndigheter initiera arbete med att ändra relevanta lagar (via uppdrag från regeringen) med, men inte begränsat till, PBL.

Att Boverket samordnar och sprider kunskap är vad de flesta betonar som viktigt. SMHI, SGI, MSB och länsstyrelserna bör understödja Boverket i detta arbete och se till att ha samsyn i klimatanpassningsfrågorna.

Boverket bör hålla webbseminarium och ta fram vägledningar för kunskapshöjning och stöd till kommunerna. Bra om länsstyrelser och kommuner får del av samma information samtidigt för då minskar onödigt extraarbete vid samråd mellan kommuner och länsstyrelser om detaljplaner. Därför bör konferenser rikta sig till både länsstyrelser och kommuner på en och samma gång.

Övriga förslag är:

- Informera politiken.
- Sammanställa uppföljningsarbetet och samordna underlag. Ta fram tydliga vägledningar med handfasta rekommendationer.
- Driva arbete för utveckling av lagrummen.
- Omvärldsbevakning och hämta hem lärande exempel/arbeten. Utbilda och ge inspiration.
- Facilitera nätverk. Aktuell konferens och andra liknande upplevs som bra för att olika professioner möts och får utbyta erfarenheter, utmaningar och lösningar. Det behövs olika regelbundna nätverk – där olika kommunala kompetenser blandas.
- Myndigheterna bör ta initiativ till dessa konferenser och nätverk. Även länsstyrelserna behöver vända sig till någon för vägledning och stöd.
- SGI bör verka för regional samverkan inom nya områden med ras, skred och erosionsproblematik (Finns för kusterosion och Götaälvdalen).

Vad behöver lösas och vem kan göra det?

I det här momentet fick grupperna diskutera vad som krävs för att lösa de identifierade utmaningarna, vem som bör göra det och vad deras drivkrafter till detta är. Detta presenteras uppdelat per aktör. Drivkrafterna presenteras inte.

Regering & riksdag

- Finansiering av åtgärder.
- Tar initiativ i att ansvarsfrågan ska utredas. Skickar till Boverket att genomföra. Kan behöva pekas på att kommuner har ett visst ansvar att ta i klimatanpassningsfrågan, men kommunen får visa hur.
- Införa lagstiftningen. Och ändra lagstiftningar som skapar barriärer idag. Fördela ansvaret annorlunda. T ex vattentjänstlagen, PBL, MB (beror vilken fråga det gäller). Förändra lagen så att krav kan ställas på fastighetsägaren.
- Uppföljning och rapportering för åtgärd och förbättring. Riksdag och regering ser till att det blir verklighet genom att ge uppdrag och lagändringar.
- Samordning och anpassning av lagstiftningar
- Utökade bidrag att söka i samverkan. Olika typer av bidragsmöjligheter beroende på vad det är för typ av ansvarig aktör och projekt (regering och regioner).

Myndigheter

- Ta fram finansieringsmodell genom internationell utblick
- Lagstiftning behövs titta på. Både PBL planbestämmelser, några till verktyg. och Va-lagstiftning, kravställning och Va-taxa
- Börja tänka mer helhetstänk kring vatten. Vilket vatten används till vad.
- Boverket utreder ansvarsfrågan.
- Samordning mellan myndigheter kring lagstöd och vägledning och trycka på uppåt kring lagändringar.
- Genomföra processkartläggningen och förtydliga vilka roller och ansvar olika aktörer har inom området byggd miljö
- Vägledning för hur kommuner ska ta fram acceptabel risk.
- Handfasta rekommendationer
- Utbildningskampanj, enhetligt material. Man bör utbilda länsstyrelser och kommuner på samma gång så att inte informationen behöver filtreras av länsstyrelserna
- Ett medel att hantera mark som man inte har rådighet över.
- Tydliga riktlinjer för klimatanpassning (risknivåer, förhållningsätt m.m.), vägledning hur man ska hantera målkonflikter i prioritering av åtgärder. Mer certifiering, ISO standard. Använda försäkringsbranschen som en drivkraft för KA!
- Ställa krav. Stötta med vägledningar och goda exempel.

Länsstyrelsen

- Påverkansarbete mot det nationella för att lösa finansiering
  - Samordnare vid ansökningar av medel
  - Vara rådgivare utifrån riktlinjerna. Rutiner för projekt som rör sig utanför planeringen.
  - Prioritera och styra i kommunernas arbeten
  - Kan hjälpa till med exempelvis nätverk, erfarenhetsutbyte. Inte bara ett klimatanpassningsnätverk utan baka in även i andra nätverk, för att det inte bara ska vara samma personer.
-

	<ul style="list-style-type: none"> • Bättre samarbete mellan region och länsstyrelse i klimatanpassningsarbetet på regional nivå. De regionala planerna behöver göras i samarbete med kommunerna. • Ändamålsenliga underlag till kommunen, spegla olika förutsättningar. • Länsstyrelsen ger kommunen stöd och mandat att jobba med Ka – proaktiva och stödjande. Men samtidigt måste intresset och efterfrågan komma från kommunen. Hitta kommunikationsvägar för klimatsammordnare på kommun och länsstyrelse.
Kommun	<ul style="list-style-type: none"> • Finansiering av strategier genom kommunala budgeten. Vi har underlagen och vi vet åtgärderna, pengar behövs för att ta fram strategier. • Utredda vem äger frågan? Medvetenhet att man ska vara involverad. • Ta fram den acceptabla risken - Vägledning för hur, från staten. • Mandat att driva frågan inom förvaltningen, samordna frågan och minska stuprörstänkt, hitta lösningar för att påverka ex. bygglov. • 60% av all nybebyggelse sker utanför DP, kan inte hantera klimatfrågan om det hamnar utanför DP. Börja tänka mer helhetstänkt kring vatten. Vilket vatten används till vad. • Politikerna måste vara övertygade om vikten av frågan, viktigt att krympa avstånd mellan kunniga handläggare och politiker, visa målkonflikter för politiker! Kommunen måste driva en samhällsbyggnadstanke snarare än att bara bygga.
Annan	<ul style="list-style-type: none"> • Fastighetsägare/den enskilde tar ekonomiskt ansvar för åtgärder. Med stöd från kommunen. • Finansiering, att åtgärderna genomförs (andra aktörer, banker, försäkringsbolag). • Kampanja, demonstrera. • Öka medvetenhet, påverka opinion. (lära av vissa andra länder med mkt större underifrån-påverkan, t.ex. Nordirland). • Differentiera försäkringspremie med hänsyn till klimatrelaterade risker (försäkringsbranschen). • Kan gå i bräschen, profilera sig som företag. Kan påverka de boende; beteende och medvetenhet (fastighets -och bostadsbolag).
Flera/Alla	<ul style="list-style-type: none"> • Regering och utpekade myndigheter bör lösa: ansvarsfördelning, lagrum, finansiering och samordning. • Trendbevakning, uppföljning. Kan utbyta kunskap, för att dela med sig och få ny kunskap. • Ta fram en mer samlad information för att sedan lyfta ner på lägre nivåer (nationell nivå). Lst. och kommuner tar fram information som är mer riktade mot enskilda målgrupper. Sprida information via fastighetsägarna, via husleverantörer (kommun, lst, myndighet).

- Ta fram finansieringsmodeller och regelverk för dessa. Utifrån den egna organisationen och olika behov. Utredningssystemet är tungrott och många strandar. Bra med andra aktörer som kommer in (regering, riskdag, banker, försäkringsbolag).
- Lösa målkonflikter på olika nivåer inom alla nivåer (sakkunniga tjänstemän på kommunerna, allmänheten, länsstyrelserna).
- Få till stånd klimatanpassningsåtgärder på enskild mark (regering, skatteverket, markägare).
- Kommunikation och tydligare underlag.
- Kommuner och regioner bör ta sitt ansvar att skapa samordningsvinster, t.ex. skapa robust vattenförsörjning i regionen. Kunskapshöjning; ger god grund för politiskt uppdrag som ger mandat, ökad kunskap och vilja hos tjänstemän inom olika förvaltningar (kommun och region).
- Identifiera målkonflikter för att 1) hantera extremhändelser, 2) löpande förvaltning och utveckling; prioritera i förväg (kommun och region).

Förslag på konkreta åtgärder

I det här momentet efterfrågas mer konkreta åtgärder för att lösa de identifierade problemen. Typen av åtgärder varierar dock och det är tydligt att de tidigare identifierade stora utmaningarna och vem som ska lösa dessa, kommer igen i detta avsnitt. Dubletter och sådant som tagits upp i tidigare avsnitt har till viss del skalats bort.

Åtgärd	Ansvar
Kommunikationsinsatser för ökad medvetenhet.	Alla /flera
Ta fram kommunal klimatanpassningsplan/ behandla klimatrelaterade risker i ÖP. Kommun genomföra, krav från statlig nivå (likt krav på energiplaner).	Alla /flera
Kartlägga sårbarheter i hela Sverige och kommunicera de viktigaste till de kommuner som berörs. Nationell/a myndighet/er som leder arbetet och länsstyrelserna kompletterar med lokal kunskap.	Alla /flera
Mallar för ramavtal och upphandling för att säkra rätt kompetens.	Alla /flera
Populärversioner av rapporter och underlag.	Alla /flera
Förstudie om utveckling av klimatanpassningsdeklaration för fastigheter.	Boverket

Utreda befintliga detaljplaner ska få in klimatrelaterad risk genom att se över PBL.	Boverket
Förtydligande hur klimatanpassning ska hanteras igenom nya krav om KA i ÖP, dvs lägstanivå m.m.	Boverket
Koppla fler kompetenser till arbetet med WS i Boverkets nästa workshop. Verksamhetsutvecklare etc. Utbildning liknande PBL Kunskapsbanken eller PBL utbildningen men för klimatanpassning. Bjud in Svenskt Vatten i diskussionen.	Boverket
Forskningsinsatser som är kunskapshöjande inom klimatanpassning, t.ex. förstudier och uppföljning.	Forskningsfinansiärer
Nationell klimatanpassningskampanj till privatpersoner (liknelse med 72-timmarskampanjen som MSB genomfört).	Kunskapscenter för klimatanpassning, SMHI
Utveckla stöd för kostnadsnyttoanalyser av klimatanpassningsåtgärder.	Länsstyrelserna
Myndigheternas handlingsplan för klimatanpassning (enl. förordningen) borde innehålla åtgärd med kommunikationsinsatser för ökad medvetenhet.	Myndigheter
Gemensamma ingångsvärden i framtagande av karteringar och andra planeringsunderlag samt synka planeringsunderlag som redan är framtagna. Nationella myndigheter som berörs.	Myndigheter
Exempelsamling - Lösningar för det kalla klimatet, måste finnas med.	Myndigheter
Nationell klimatanalys. Fokuserat klimatunderlag. Klimateffekter. SMHI i samarbete m andra myndigheter.	Myndigheter
Processkartläggning på nationell nivå.	Myndigheter i samverkan (SMHI, SGI, Boverket, MSB och länsstyrelserna)
Konkretisera de 10 principerna i den nationella strategin för den byggda miljön	Myndigheter i samverkan (SMHI, SGI, Boverket, MSB och länsstyrelserna)
Nationell målbild om hur det ser ut om 100 år.	Myndigheter i samverkan (SMHI, SGI,

	Boverket, MSB och länsstyrelserna)
Särskild informationsinsats mot politiken. Visa på läget och riskerna.	Myndigheter i samverkan (SMHI, SGI, Boverket, MSB och länsstyrelserna)
Nationellt stöd för prioritering i kommunal planering – hur hantera målkonflikter – vad är viktigt på riktigt?	Myndigheter och regering
Riktlinjer från statlig nivå om lägstanivåer för översvämning, skyfall m.m. måste komma nationellt.	Myndigheter och regering
Utredning som redovisar finansieringsmodeller med de förslag till lagändringar som behövs.	Regeringen
Utredning för lagändringar som behövs för att stödja klimatanpassningsåtgärder i PBL, VA-lagen, miljöbalken, fastighetsjuridiken etc.	Regeringen
Utarbeta nationell kommunikationsplan för klimatanpassning.	Regeringen
Ta fram en SOU om ansvar fördelning och finansiering av klimatanpassningsåtgärder i sin helhet för den byggda miljön.	Regeringen
Etablera en dialog med försäkringsbolagen och nyttja dem.	Regeringen
Statligt krav och ekonomiskt stöd för att anställa en klimatanpassningssamordnare.	Regeringen
Finansiering – öronmärkt stöd.	Regeringen
Införa/se till att klimatanpassning finns med i läroplanen.	Riksdagen
Följ upp, mät mer tätare, tex nederbörd och samordna innovativa mätningar.	SMHI
Vidareutbildning för lärare i klimatfrågor (inkl. klimatanpassning). Möjligt regeringsuppdrag?	Universitet och högskolor.
Naturbaserade lösningar – mervärdet blir högre över tid	
Årlig klimatanpassningskonferens.	
En klimatstrategi i varje kommun.	

